

Лященко С., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Солодка А.

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського
a.solodkaya1967@gmail.com

ТЕХНІКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ КОМУНІКАТИВНИХ СИТУАЦІЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Увагу сучасних вчених не одне десятиліття привертають культурологічні аспекти перекладу, пов'язані з особливостями перекладу як способу забезпечення міжмовної та міжкультурної комунікації, соціолінгвістичні та етнопсихолінгвістичні фактори, що впливають на процес та результат перекладу, особливості перекладацької діяльності, пов'язані з особистістю перекладача як вторинною мовною особистістю.

Перекладацький акт, перекладацька діяльність у цілому стали розумітися як спосіб забезпечення міжкультурної комунікації між різномовними суб'єктами, що вирішують певні завдання. Урахування особливостей комунікантів, що визначаються їх приналежністю до різних мовних колективів та різних культур, стає пріоритетним моментом у сучасних перекладознавчих дослідженнях. Можна стверджувати, що останні десятиліття в науці про переклад склалися передумови формування нового підходу до вивчення та здійснення перекладу на комунікативно-функціональній основі. Такий підхід до перекладу передбачає розгляд перекладу як інструменту здійснення предметної діяльності різномовних комунікантів у межах ситуації міжмовної комунікації з урахуванням функцій, що виконуються оригіналом та перекладом. Комунікативно-функціональний підхід відкриває шлях до усвідомлення сутнісних характеристик перекладацької діяльності. Актуальність даної кваліфікаційної роботи визначається необхідністю сформулювати основні положення комунікативно-функціонального підходу до вивчення та здійснення перекладу, узагальнити нову парадигму перекладознавчих досліджень. Потреба в такій парадигмі досліджень, у свою чергу, викликана тим, що на цей час перекладознавчі дослідження прийняли міждисциплінарний характер і виникли на основі різних наук перекладознавчі концепції, що дозволяють виділити не лише лінгвістичні, а й екстралінгвістичні фактори, що впливають на процес та результат перекладу, потребують систематизації та узагальнення.

Утворюючи теоретичну та методологічну основу комунікативно-функціонального підходу до перекладу, сучасні перекладознавчі концепції сприяють виявленню залежностей самого характеру перекладацького процесу, а також здійснюваних перекладачем дій від структури комунікативної ситуації, в якій здійснюється переклад, та цілей перекладацької діяльності, що усвідомлюються перекладачем у межах певної комунікативної ситуації. До цього часу ця залежність залишалася прихованою від уваги дослідників, і це певною мірою визначило наявність істотних розбіжностей у поглядах перекладознавців на сутність перекладу як діяльності.

Виходячи з того, результати перекладознавчих досліджень повинні сприяти не тільки підвищенню якості перекладу у міжкультурному спілкуванні.

Теоретичними передумовами дослідження чинної проблеми є роботи Ю. Найди, А. Швейцера, Л. Латишева та ін.

Метою статті є виявлення специфіки різних типів комунікативних ситуацій з використанням перекладу та розкриття залежності стратегії перекладу та перекладацьких тактик від характеру міжкультурної комунікативної ситуації, в якій здійснюється переклад (КСП).

Одним із результатів проведеного дослідження є визначення типології комунікативних ситуацій із використанням перекладу (КСП). КСП визначається як фрагмент реальної дійсності, являє собою системну сукупність екстралінгвістичних умов здійснення предметної діяльності комунікантів, можливість якої забезпечується шляхом здійснення перекладу.

У дослідженні пропонується визначення стратегії перекладу з погляду комунікативно-функціональний підхід. Стратегія перекладу визначається як програма здійснення перекладацької діяльності, що формується на основі загального підходу перекладача до виконання перекладу в умовах певної міжкультурної комунікативної ситуації, що визначається специфічними особливостями даної ситуації та метою перекладу. Зміст стратегії перекладу включає такі компоненти: орієнтування в ситуації, формулювання (усвідомлення) мети перекладу та його прогнозування.

Вивчення особливостей перекладацької діяльності у різних міжкультурних комунікативних ситуаціях спирається на уявлення про те, що засобами реалізації стратегій перекладу виступають тактики перекладу, що відповідають певній стратегії та цілям перекладу. Тактика перекладу – це системно організована сукупність перекладацьких операцій, що використовуються з метою досягнення поставленої мети перекладу з урахуванням обраної стратегії перекладу. В свою черга переклад – це будь-яка дія перекладача, яка спрямована на вибір засобів мови перекладу з метою створення тексту перекладу.

Таким чином, на практиці професійний перекладач дотримується певного алгоритму дій у межах перекладацької діяльності: аналіз особливостей міжкультурної комунікативної ситуації → формулювання мети перекладу, що відповідає певній міжкультурній комунікативній ситуації, → вибір (визначення) стратегії перекладу, що дозволяє досягти поставленої мети, → вибір тактик перекладу, що забезпечують реалізацію відповідної стратегії перекладу, → використання перекладацьких дій як засобів реалізації певної тактики перекладу. Основним висновком дослідження полягає в тому, що специфіка тієї чи іншої міжкультурної комунікативної ситуації диктує вибір однієї з трьох стратегій перекладу: 1) стратегія комунікативно-рівноцінного перекладу, що спрямована на створення функціонального аналога вихідного тексту; 2) стратегія терціарного перекладу, що дозволяє задовольнити потреби «третьої» особи, сторонньої по відношенню до учасників первинної комунікативної ситуації; 3) стратегії переадресації, спрямованої на адаптацію тексту до сприйняття одержувача, що відрізняється соціальними

характеристиками (наприклад, вік, освіта). У комунікативних ситуаціях першого типу завжди використовується стратегія комунікативно-рівноцінного перекладу. У комунікативних ситуаціях другого типу особливу роль у виборі стратегії перекладу відіграє мета здійснення перекладу, яка співвідноситься з типом тексту, що перекладається (художній, публіцистичний, спеціальний).

Отже, у чинному дослідженні на конкретному практичному матеріалі обґрунтовується положення про те, що відповідно певній міжкультурній комунікативній ситуації та цілей перекладу стратегії перекладу реалізуються шляхом використання певної сукупності тактик перекладу. Комплексний характер використання тактик перекладу обумовлено спрямованістю перекладацьких дій на мовний матеріал з метою вирішення різних перекладацьких завдань. Розглянуті тактики перекладу, що визначаються специфікою комунікативної ситуації, характером перекладного тексту, є результатом розбіжностей у системах двох мов і можуть бути загальними для всіх видів перекладу будь-якої міжкультурної комунікативної ситуації .

Список джерел:

1. Латишев Л.К. Технологія перекладу: Навч.посібникз підготовки перекладачів. М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2010.
2. Найда Ю. До науки перекладати. Принципи відповідностей. К.: Міжнародні відносини, 2014.
3. Швейцер А.Д. Теорія перекладу: статус, проблеми, аспекти. К: Наука, 1988.